

Zpřístupnění fondu Státní tajemník u říšského protektora v Čechách a na Moravě

/ Monika Sedláková /

V roce 2005 byla dokončena inventarizace fondu Německé státní ministerstvo pro Čechy a Moravu (NSM), úřadu stojícího v čele německé okupační správy Protektorátu Čechy a Morava od léta 1943 až do konce druhé světové války. Paginae historie o tom vzápětí přinesly poměrně podrobnou zprávu, která informovala především o obsahu fondu.¹ Bezprostředně po zpracování fondu NSM byly zahájeny práce na inventarizaci fondu Státní tajemník u říšského protektora v Čechách a na Moravě, který má klíčový význam především pro výzkum období německé okupace českých zemí do léta 1943, kdy se dosavadní státní tajemník u říšského protektora Karl Hermann Frank stal německým státním ministrem pro Čechy a Moravu. V roce 2009 byla inventarizace ukončena a fond je tak badatelům přístupný prostřednictvím podrobného inventáře.²

Cílem předkládaného textu je seznámit čtenáře s tímto fondem, s jeho historií, způsobem zpracování a především s jeho obsahem. Pominuta nebyla ani základní informace o hlavním původci fondu, jímž byla kancelář státního tajemníka u říšského protektora K. H. Franka. Článek představuje částečně upravený text úvodu inventáře k fondu, který je rozšířen především o popis obsahu fondu.

Obdobně jako u článku o zpřístupnění fondu NSM se autorka rozhodla publikovat rovněž výběrový heslář původních názvů institucí a dalších termínů s jejich českým překladem, jenž je též součástí inventáře fondu. V obrazové příloze jsou zveřejněny faksimile některých dokumentů vybraných jak podle obsahu, tak podle toho, aby reprezentovaly jednotlivé věcné skupiny archiválií zastoupených ve fondu.

1 Viz Pažout, Jaroslav – Sedláková, Monika: Zpřístupnění fondu Německé státní ministerstvo pro Čechy a Moravu. *Paginae historiae* 14, 2006, s. 199–256.

2 Státní tajemník u říšského protektora v Čechách a na Moravě, Praha (ÚŘP-ST), (1853) 1939–1945 (1948). Inventář sestavený Monikou Sedlákovou. Praha, Národní archiv 2009, 543 s.

Dějiny původce fondu

Politicko-organizační uspořádání Protektorátu Čechy a Morava stanovil výnos vůdce a říšského kancléře Adolfa Hitlera ze 16. března 1939. Vymezil území protektorátu a jeho postavení v rámci Německé říše a určil kompetence říšského protektora jako nejvyššího představitele protektorátní okupační správy.³ Říšským protektorem v Čechách a na Moravě byl jmenován říšský ministr bez portfeje Konstantin von Neurath. Druhým nejvlivnějším mužem protektorátu se stal sudetský Němec a bývalý poslanec Sudetoněmecké strany Karl Hermann Frank, jenž zastával funkci státního tajemníka u říšského protektora a zároveň funkci vyššího velitele SS a policie pro Čechy a Moravu.

Po vstupu německých vojsk do českých zemí 15. března 1939 svěřil A. Hitler nejprve výkonnou moc jejich vrchnímu veliteli generálu Walthrovi von Brauchitschovi. V Čechách se stal vykonavatelem této moci vrchní velitel armádní skupiny 3 generál Johannes von Blaskowitz, kterému byl přidělen jako šéf civilní správy říšský komisař a vedoucí Sudetské župy Konrad Henlein. Na Moravě převzal výkonnou moc vrchní velitel armádní skupiny 5 generál Wilhelm List a dozor nad veřejnou správou získal říšský komisař a vedoucí falcko-sárské župy Josef Bürckel. Vojenská správa protektorátu, během níž se začaly vytvářet nižší správní složky v podobě oberlandrátů, trvala do 15. dubna 1939, kdy vedení protektorátu převzal říšský protektor.⁴

Úřad říšského protektora (dále jen ÚŘP) byl umístěn v Černínském paláci v Praze a v prostorách Pražského hradu. V Brně došlo ke zřízení jeho moravské expozitury. Říšský protektor nepředstavoval jen nejvyšší orgán německé okupační správy protektorátu, ale jeho doзору podléhala i protektorátní autonomní správa v čele se státním prezidentem Emilem Háchou a protektorátní vládou. Všechny zákony, nařízení a opatření, které chtěla vláda zavést, musely být nejprve předkládány ke schválení. Všeobecné zastupování říšského protektora ve vedení úřadu patřilo státnímu tajemníkovi K. H. Frankovi, v případě jeho zaneprázdnění státnímu podtajemníkovi Kurtu Ludwigu von Burgsdorffovi. Jejich kanceláře tvořily přímou součást ÚŘP.

Základní organizační strukturu ÚŘP zveřejnilo až nařízení říšského protektora z 18. září 1940, přestože v té podobě již úřad delší dobu fungoval.⁵

3 Viz *Verordnungsblatt des Reichsprotektors in Böhmen und Mähren (VBl.RProt.)*, 1939, č. 2, s. 7–10, Výnos vůdce a říšského kancléře o Protektorátu Čechy a Morava ze 16. března 1939.

4 Blíže k vojenské správě např. Tvarůžek, Břetislav: *Okupace Čech a Moravy a vojenská správa* (15. březen až 15. duben 1939). *Historie a vojenství* 41, č. 3, 1992, s. 30–50.

5 Viz *VBl.RProt.*, 1940, č. 36, s. 425–426, Nařízení o členění Úřadu říšského protektora v Čechách a na Moravě z 18. září 1940.

Skládal se ze čtyř oddělení: I. Správa, justice, vyučování; II. Hospodářství a finance; III. Doprava; IV. Kulturní politika. K nim přistupovala ještě Ústřední správa, jež byla v kompetenci státního podtajemníka, a Zástupce říšského ministerstva zahraničních věcí (*Vertreter des Auswärtigen Amtes*)⁶ podléhající přímo protektorovi. Jednotlivá oddělení se členila na skupiny a referáty.⁷

K ústřednímu úřadu okupační správy patřily pod vedením státního tajemníka jako vyššího velitele SS a policie také úřadovny velitele pořádkové policie (*Ordnungspolizei* – orpo) a velitele bezpečnostní policie (*Sicherheitspolizei* – sipo) a bezpečnostní služby (*Sicherheitsdienst* – SD), u jejichž označení se oficiálně užíval dovětek „u říšského protektora“. V kompetenci velitele pořádkové policie byl říšský dohled nad protektorátní uniformovanou policií a záležitosti protiletectvé ochrany a Technické nouzové pomoci, veliteli bezpečnostní policie a SD příslušel říšský dohled nad protektorátní neuniformovanou policií. Při ÚŘP působila také celá řada zmocněnců (*Bevollmächtigte*) a pověřenců (*Beauftragte*), kteří byli jmenováni k vyřizování určitých úkolů a agend.

K. von Neurath setrval ve funkci říšského protektora do podzimu 1941, kdy se A. Hitler rozhodl zavést v protektorátu ostřejší politiku. Odvolal Neuratha s odůvodněním potřeby zdravotní dovolené a vedením úřadu pověřil dosavadního šéfa Hlavního úřadu říšské bezpečnosti Reinharda Heydricha. Zastupující říšský protektor, jak oficiálně zněla Heydrichova funkce, přijel do Prahy 27. září 1941. S jeho příchodem souvisí nejen zavedení tzv. prvního stanného práva v protektorátu a rozsáhlé pronásledování skutečných či domnělých odpůrců okupačního režimu, ale také reforma protektorátní správy na počátku roku 1942.⁸

Správní reorganizace se týkala především protektorátních ministerstev a vlády, kterou R. Heydrich jmenoval v novém složení 19. ledna 1942. Došlo ke zrušení Úřadu předsednictva ministerské rady a některých ministerstev, nově bylo zřízeno Ministerstvo lidové osvěty. Jednotlivé ministry zastupovali generální zástupci dosazení říšským protektorem, kteří zastávali současně vedoucí místa v ÚŘP. V květnu 1942 vydal R. Heydrich nařízení o správě z příkazu Říše (*Reichsauftragsverwaltung*), které se vztahovalo i na jeho úřad.⁹ Některé úkoly a oprávnění říšského protektora byly přene-

6 V literatuře často nevhodně překládáno „zástupce zahraničního úřadu“.

7 Blíže viz prováděcí výnosy k Nařízení o členění Úřadu říšského protektora v Čechách a na Moravě z 18. září 1940, ve fondu např. pod sign. 109-2/28 (též grafický přehled).

8 Blíže k Heydrichově reformě zejména nepublikovaná disertační práce Jaroslavy Milotové na FFUK v Praze Heydrichova správní reforma v kontextu správněpolitického vývoje českých zemí v letech nacistické okupace, Praha 1988, dále např. její dvě studie publikované ve sborníku Státního ústředního archivu v Praze *Paginae historiae*, č. 1, 1993 a 2, 1994.

seny na zemské úřady k plnění podle pokynu z příkazu Říše, podobně tomu bylo i v případě oberlandrátů,¹⁰ jejichž úkoly převzaly částečně zemské a částečně okresní úřady společně s úřady policejními.

Změna organizační struktury ÚŘP byla vyhlášena až v listopadu 1942,¹¹ tedy půl roku po úspěšném atentátu na Reinharda Heydricha, kdy protektorát řídil jako nový zastupující říšský protektor bývalý šéf německé pořádkové policie Kurt Daluege. Organizace úřadu se nápadně podobala úpravě protektorátních ústředních úřadů uskutečněné R. Heydrichem. Oddělení se dále členila na věcné obory či referáty (Sachgebiete), jejichž názvy odpovídaly až na výjimky jednotlivým protektorátním ministerstvům.

Hlavní oddělení I.: Ústřední správa a všeobecná vnitřní správa s odděleními:

1. Ústřední a personální správa
2. Všeobecná a komunální správa
3. Zdravotnictví a veterinářství
4. Hospodaření prostorem, městská výstavba, stavební policie, vyměřování
5. Státní mládež
6. Vysoké školy

Oddělení II.: Justiční správa

Oddělení III.: Školní správa

Oddělení IV.: Kulturní politika

Hlavní oddělení V.: Hospodářství a práce s odděleními:

1. Hospodářství
2. Práce
3. Tvorba cen
4. Lesní hospodářství

Oddělení VI: Zemědělství

Oddělení VII: Finance

Hlavní oddělení VIII: Doprava a technika s odděleními:

1. Doprava
2. Technika

Oddělení IX: Sdělovací technika a pošta

9 Viz VBl.RProt., 1942, č. 18, s. 118–122, Nařízení o správě z příkazu Říše v Protektorátu Čechy a Morava z 23. května 1942 a první prováděcí nařízení k němu ze stejného data.

10 Blíže k organizaci úřadů OLR např. Šisler, Stanislav: Studie o organizaci a působnosti nacistické okupační správy v českých zemích v letech 1939–1945. Sborník archivních prací (SAP) 22, č. 1, 1972, s. 183–219.

11 Viz VBl.RProt., 1942, č. 46, s. 307–308, Druhé nařízení o členění Úřadu říšského protektora v Čechách a na Moravě z 25. listopadu 1942.

K této struktuře patřily dále Nejvyšší účetní kontrola, Zástupce říšského ministerstva zahraničních věcí a pod vedením K. H. Franka jako vyššího velitele SS a policie rovněž úřadovny velitelů pořádkové a bezpečnostní policie.¹²

Další a zároveň poslední zásadní změna v organizaci německé okupační správy v protektorátu nastala 20. srpna 1943, kdy A. Hitler ustanovil funkci německého státního ministra pro Čechy a Moravu, kterou měl být nadále úředně označován státní tajemník u říšského protektora.¹³ Nejvyšším okupačním úřadem v protektorátu se tak stalo Německé státní ministerstvo pro Čechy a Moravu, v jehož čele stanul Karl Hermann Frank.¹⁴

Většinovým původcem archivního fondu Státní tajemník u říšského protektora v Čechách a na Moravě je Úřad říšského protektora v Čechách a na Moravě, resp. kancelář státního tajemníka u říšského protektora. Ve fondu jsou ale částečně uloženy i písemnosti jiných původců, které se v některých případech těžce určují. Zmínit můžeme ministerstvo vnitra, které je původcem poválečných trestních spisů K. H. Franka nacházejících se v závěru fondu, či Magistrát hl. m. Prahy, jehož organizační struktury najdeme ve dle uvedených trestních spisů.

Dějiny archivního fondu a způsob jeho uspořádání¹⁵

Do současné podoby byl fond Státní tajemník u říšského protektora v Čechách a na Moravě uspořádán již krátce po válce orgány ministerstva vnitra. Materiály záhy získala Státní bezpečnost (StB), podobně jako v případech spisů Německého státního ministerstva pro Čechy a Moravu a dalších souborů písemností německých okupačních orgánů a kolaborantských organizací. Po únoru 1948 začala StB ze „státně-bezpečnostního“ důvodu shromažďovat i materiály k dalším institucím a jednotlivým osobám.

12 K menší organizační úpravě ÚŘP došlo 12. února 1943, týkala se především změn v členění hlavních oddělení I a V, ale také oddělení kulturní politiky, které mělo být jako zvláštní oddělení k dispozici státnímu tajemníkovi, viz VBl.RProt., 1943, č. 4, s. 25.

13 Viz Verordnungsblatt des Deutschen Staatsministers für Böhmen und Mähren, 1943, č. 24, s. 129, Výnos vůdce o německém státním ministrovi pro Čechy a Moravu z 20. srpna 1943.

14 Blíže viz úvod k inventáři fondu Německé státní ministerstvo pro Čechy a Moravu, Praha (NSM), (1906) 1939 – 1945 (1965), sestavený Jaroslavem Pažoutem a Monikou Sedlákovou, Praha, Národní archiv 2005, 306 s.

15 Některé části této kapitoly jsou obsahově totožné s příslušnou kapitolou v inventáři fondu NSM či v článku publikovaném v *Paginae historiae* 2006, proto je na tomto místě text zredukován.

Pro správu těchto účelově vzniklých souborů písemností byl vytvořen Archivní a studijní ústav ministerstva národní bezpečnosti, který byl po zrušení tohoto ministerstva v roce 1953 a začlenění jeho agendy do působnosti ministerstva vnitra přejmenován na Studijní ústav ministerstva vnitra. Od počátku 60. let 20. století byly do studijního ústavu předávány též organicky vzniklé soubory dokumentů některých složek ministerstva vnitra považované za zvlášť důležité. V roce 1966 došlo ke zřízení Centrálního archivu ministerstva vnitra ČSR (přímého předchůdce pozdějšího Archivu Ministerstva vnitra ČR), do něhož byly z ústavu převedeny soubory dokumentů dále existujících útvarů. Z fondů uložených ve studijním ústavu se tak v té době stal uzavřený soubor písemností. Od 60. let zároveň docházelo k předávání některých fondů Státnímu ústřednímu archivu v Praze a jiným archivům v tehdejší Československu.¹⁶

Vznik fondu Státní tajemník u říšského protektora v Čechách a na Moravě není bohužel příliš objasněn. Jeho základ tvořily obdobně jako u fondu Německé státní ministerstvo pro Čechy a Moravu (NSM) materiály objevené v r. 1945 v blízkosti Štěchovic,¹⁷ které byly zřejmě později soustředěny u orgánů StB. Ze záznamů o chybějících složkách z let 1946–1948 vyvozuje, že některé materiály byly využívány pro trestní stíhání kolaborantů, funkcionářů nacistické strany i čelných představitelů státní správy, justice a bezpečnostních složek v protektorátu a na odstoupeném území a pravděpodobně také pro státně bezpečnostní účely. Materiály byly pravděpodobně již v této době uspořádány v jednotlivých složkách, tedy ve své současné podobě. V pozdější době sloužily také pro protinacistickou propagandu.

Na konci roku 1952 byly materiály uloženy ve 181 kartonech ve fondu označovaném číslem 109 a pojmenovaném Státní tajemník při říšském protektoru.¹⁸ Příslušná zpráva uváděla jejich rozdělení do věcných svazků, tedy do patnácti skupin, v nichž měly být písemnosti řazeny podle původního označení spisů (t.j. abecedních písmen).¹⁹ Inventární soupis k fondu vypra-

16 Frolík, Jan: Osud fondů Studijního ústavu MV. Archivní časopis 44, č. 1, 1994, s. 4–7.

17 Blíže k nálezům písemností v Hradištku u Štěchovic v roce 1946 viz zpráva I. zvl. odboru MV – Archivního a studijního ústavu z 24. 5. 1957 k tzv. Štěchovickému archivu, která mezi nalezenými materiály uvádí archiv K. H. Franka od března 1939 do dubna 1945 a část soukromého archivu K. H. Franka asi z let 1936–1940. Evidenční svazek k fondu č. 109 uložený v Archivu bezpečnostních složek (dříve Archivu Ministerstva vnitra ČR).

18 Viz zpráva o obsahu archivu z 12. 12. 1952. Evidenční svazek k fondu č. 109.

19 S největší pravděpodobností tedy podle spisového plánu úřadu, který tvořily římské číslice a písmena abecedy. Ve fondu byl nalezen jeden spisový plán kanceláře státního tajemníka (sign. 109-17/6), bohužel není datován a zřejmě ani úplný.

coval Emil Bervid a je datován 11. 12. 1952.²⁰ Rozčlenění fondu odpovídá metodice používané Studijním ústavem ministerstva vnitra. Každá složka má svou číselnou signaturu, přičemž první číslice představuje označení fondu (109), druhá číslice věcnou skupinu (1 až 15) a třetí číslice složku. V rámci jednotlivých složek jsou písemnosti průběžně profoliovány, ale většinou jsou řazeny časově od nejmladšího dokumentu k nejstaršímu. Jednotlivé věcné skupiny a velmi často i samotné složky představují pestrou směs písemného materiálu, u něhož často chybí jakákoliv souvislost. Tato obsahová roztržitost je ještě patrnější než u fondu NSM. Pozornost tehdejších zpracovatelů byla zaměřena na zaregistrování osobních jmen vyskytujících se v dokumentech. Jména byla zařazena do rozsáhlého osobního rejstříku – jmenné kartotéky, sloužící ke všem fondům studijního ústavu.²¹

V únoru 1957 byly do fondu začleněny písemnosti týkající se slovenského generálního konzulátu v Praze a záležitostí Slovenska v letech 1938 až 1944, které se od roku 1946 nacházely na Pověřenictvu vnitra v Bratislavě. Dokumenty byly uloženy do kartonu č. 182 pod signaturami 109-16/1, 109-16/2 a zřejmě i 109-16/3, které přímo navazovaly na předchozí číslování fondu.²² V květnu téhož roku se fond rozrostl o další karton materiálů vztahujících se k poválečnému trestnímu stíhání K. H. Franka a k organizačnímu členění Magistrátu hl. města Prahy zřejmě z let 1939 až 1945. Také tyto materiály byly označeny signaturami (109-17/1 až 109-17/6) a uloženy do kartonu č. 183.²³ Poslední přírůstek získal fond v říjnu 1973, jednalo se o čtyři alba fotografií K. H. Franka a dalších osob, která byla pod signaturami 109-18/1 až 109-18/4 vložena do kartonu č. 184.²⁴

Na podzim 1988 předalo Federální ministerstvo vnitra fond Státní tajemník při říšském protektoru do Státního ústředního archivu v Praze,²⁵ kde byl připojen k fondu Úřad říšského protektora. V roce 1998 byl celý tento fond, jehož materiály byly v minulosti působením vlhkého prostředí zčásti poškozeny,²⁶ ošetřen v dezinfekční komoře etoxenem. V roce 2002 došlo

20 Není známo, zda existovaly také starší soupisy.

21 Tato kartotéka bývá podle množství svých karet označována jako „dvoumilionka“. Viz Frolík: c. d., s. 5. V současné době se kartotéka nachází v Archivu bezpečnostních složek v Praze 1 (Na Struze 3) a je stále využívána.

22 Viz záznam o převzetí spisů z 1. 2. 1957. Evidenční svazek k fondu č. 109.

23 Není zřejmé, odkud byly materiály převzaty. Viz zpráva o předání jedné krabice písemností K. H. Franka k „archivu 109“ z 3. 5. 1957. Evidenční svazek k fondu č. 109.

24 Tamtéž. Alba předal 5. 10. 1973 Vladimír Ivanovič Bělokurov.

25 Předávací protokol je datován 28. 9. 1988. Evidenční svazek k fondu č. 109.

26 V té době byl jeho součástí i fond Německé státní ministerstvo předaný do Státního ústředního archivu v Praze jako fond č. 110 v roce 1989, nyníjší fond Německé státní ministerstvo pro Čechy a Moravu.

po generální inventuře JAF k samostatnému zaevidování materiálů získaných v roce 1988 jako fondové části pod názvem Úřad říšského protektora – Státní tajemník u říšského protektora. V roce 2009 z ní byl vytvořen samostatný fond Státní tajemník u říšského protektora v Čechách a na Moravě.

Podle zprávy o kontrole fondu č. 109 provedené ještě před jeho předáním obsahoval fond 2 793 svazků dokumentů a 4 alba fotografií uložených ve 184 kartonech. Zpráva konstatovala deset chybějících svazků, z nichž více než polovina byla z fondu vyjmuta již v letech 1946 až 1948 a předána Národnímu soudu, Mimořádnému lidovému soudu či ministerstvu vnitra.²⁷ V současnosti je ve fondu zaznamenáno jedenáct chybějících svazků.²⁸

Nové zpracovávání s využitím počítačového programu JANUS začalo v roce 2006 bezprostředně po dokončené inventarizaci fondu Německé státní ministerstvo pro Čechy a Moravu.²⁹ Možnost věcných rešerší byla do té doby pro badatele stejně tak, jako předtím u fondu NSM značně omezena, a to i přes existenci inventárního soupisu z r. 1952. Jeho údaje byly často velmi nepřesné až zavádějící a zdaleka neobsáhly veškerý materiál.

Vzhledem ke stálému využívání výše zmíněné jmenné kartotéky, spravované dnes Archivem bezpečnostních složek, nebylo možno přistoupit k rozmanipulování fondu a k jeho novému uspořádání podle organizační struktury či spisového plánu úřadu, případně podle ucelenějších věcných celků. Z tohoto důvodu z něho nebyly ani delimitovány materiály, které tam provenienčně nepatří. Stejně jako u fondu NSM se jeho zpracováním rozumí podrobné zinventarizování jednotlivých složek písemností.

Základem pro stanovení inventární jednotky se staly původní složky označené signaturami, k nimž byly vypracovány nové podrobnější registry. V inventáři jsou uváděny i signatury chybějících složek se záznamem o jejich původním obsahu a o době a okolnostech vyjmutí či ztráty, pokud ovšem jsou tyto údaje k dispozici. K těmto signaturám nebyla přiřazena inventární čísla. Inventární čísla nemá také dalších osmnáct signatur, které obsahují pouze jakési kancelářské poznámky bez možnosti využití jejich obsahu.³⁰ U kaž-

27 Viz Zpráva o provedené kontrole archivního fondu č. 109 „Státní tajemník při říšském protektoru“ ze 4. 5. 1988. Evidenční svazek k fondu č. 109. V té době ve fondu chyběly následující svazky: 109-1/3, 109-3/1, 109-4/86, 109-4/436, 109-4/475, 109-4/589, 109-12/95, 109-12/107, 109-14/13, 109-14/30.

28 Chybí ještě celý svazek 109-4/1357. Ze svazku 109-4/609 zůstal jeden list, zbytek dokumentů byl v r. 1946 předán Národnímu soudu.

29 Problémové otázky byly projednány na Metodické komisi NA 28. 4. 2006.

30 Metodická komise konaná v NA 28. 4. 2006 doporučila ponechání těchto složek ve fondu a případně jejich zařazení až na konec fondu, což nebylo z důvodu přehlednosti respektováno.

dé složky je uveden její rozsah určený na základě foliace. V rámci regestu byly popisy dokumentů či spisů řazeny podle svého umístění ve složce, nikoli podle jejich rozsahu a důležitosti jako v případě fondu NSM.³¹ Zároveň ale došlo při popisu signatury ke spojování dokumentů, které spolu tematicky souvisí. Problematický byl popis složek, které obsahovaly velké množství různých výnosů a oběžníků, jejichž původcem byl nejčastěji ÚŘP. V tomto případě tvoří úvod regestu výše uvedený obecný popis dokumentů s jejich časovým určením a poté obsah většiny výnosů a oběžníků uložených ve složce.³² Mimo svých běžných součástí obsahuje každý regist také poznámku o případném poškození archiválií, jež bylo zřejmě způsobeno dočasným uschováním písemností v zemi nedaleko Štěchovic na konci války. Jde o poškození vodou, rzí a plísněmi a je poměrně časté. Ze všech archiválií budou během dohledné doby vyhotoveny digitální kopie, které ve studovně nahradí originály. U nejvíce zasažených materiálů se počítá s jejich postupným zrestaurováním. Proto se může stát, že některé signatury nebudou po přechodnou dobu badatelům k dispozici.

Písemnosti pocházejí z let 1939 až 1945, většina pak z let 1939 až 1943, ale jako různé přílohy se ve fondu nacházejí i dokumenty mnohem starší (nejstarší z roku 1853) a dále materiály vztahující se k poválečným událostem, z nichž nejmladší jsou z roku 1948.

Součástí inventáře je obdobně jako u fondu NSM výběrový heslář původních německých názvů institucí a dalších termínů s jejich českým překladem. Originální název je často uveden i ve věcném rejstříku, a to v závorce za názvem českým, v některých nespornějších případech překladu byla původní podoba ponechána i u českého označení v registu. Překládány nebyly některé problematické názvy jako např. Volksdeutsche Mittelstelle, Kraft durch Freude či Standesamt a dále také zažitě termíny běžně používané ve své německé podobě, např. abwehr, hitlerjugend, volkssturm, wehrmacht³³ aj. Termín „Beauftragter“ byl důsledně překládán jako „pověřenec“ a termín „Bevollmächtigter“ jako „zmocněnec“.

V zeměpisném rejstříku jsou k jednotlivým obcím nacházejícím se v současnosti na území České republiky přiřazeny okresy podle Statistické-

Rovněž nebylo možné dohledávat ve fondu spisy, ke kterým by se dané kancelářské poznámky vztahovaly.

31 Minulý postup se ukázal jako ne příliš vhodný při následném vyhledání jednotlivých dokumentů v rozsáhlých složkách.

32 Toto řešení problému doporučila rovněž Metodická komise NA v dubnu 2006.

33 Slovo wehrmacht bylo ponecháno i v termínu „zmocněnec wehrmachtu u říšského protektora v Čechách a na Moravě“, přestože se v české literatuře často používá označení „zmocněnec branné moci“.

ho lexikonu obcí České republiky 2005.³⁴ U zahraničních lokalit jsou uvedeny názvy států podle stávajícího politického uspořádání. V rejstříku se nacházejí též existující i zaniklé historické celky, např. Besarábie, Dobruďa, Halič, Horní Slezsko nebo Vestfálsko. Určení jejich lokalizace podle současného politického uspořádání bylo provedeno pouze v tom případě, že dnes leží na území jednoho či dvou států. Dobové správní oblasti, např. Braniborská marka, Korutanská župa, Sudetská župa či Východní marka, nemají bližší určení. Součástí zeměpisného rejstříku jsou též geografické útvary (hory, pohoří, řeky). Vzhledem k vysoké frekvenci výskytu nebyla zavedena hesla „Protektorát Čechy a Morava“ a „Velkoněmecká říše“.

Rejstřík osob byl vypracován v širší podobě, tedy i s uvedením základních údajů o osobách, které se v něm vyskytují. Samotné archiválie fondu však často neobsahují ani křestní jména řady osob. K jejich dohledání bylo vedle běžných informačních zdrojů využito jmenné kartotéky bývalého studijního ústavu a materiálů nacházejících se v jiných fondech Národního archivu. Přesto se však v některých případech nepodařilo údaje v úplnosti doplnit. Problematický byl přepis některých osobních jmen. K jejich úpravě bylo přistoupeno pouze v případě, kdy se podařilo bezpečně určit jejich správnou podobu.

Ve fondu Státní tajemník u říšského protektora v Čechách a na Moravě nedošlo po jeho uspořádání ke skartaci. Inventarizace fondu byla dokončena v roce 2009. Inventář s úvodem a rejstříky vypracovala Monika Sedláková.³⁵ Fond o velikosti 23 bm obsahuje 2778 inventárních jednotek, které jsou uloženy ve 184 kartonech.

Archivní charakteristika fondu a rozbor jeho obsahu

Základ fondu tvoří část spisovny kanceláře státního tajemníka u říšského protektora, která byla přímou součástí Úřadu říšského protektora v Čechách a na Moravě.³⁶ K ní byly přiřčeny i některé soubory písemností, jež do ní provenienčně nepatří. Jde zejména o dokumenty vztahující se k pováleč-

34 Statistický lexikon obcí České republiky 2005. Praha, Český statistický úřad ve spolupráci s Ministerstvem vnitra ČR, 2005.

35 Poděkování patří Jaroslavu Pažoutovi, který vytvořené registry průběžně korigoval.

36 K. H. Frank zřejmě vedl jednu spisovnu, přestože jako státní tajemník u říšského protektora (od srpna 1943 německý státní ministr pro Čechy a Moravu) a zároveň vyšší velitel SS a policie v Čechách a na Moravě zastával dvě funkce.

nému trestnímu stíhání K. H. Franka. Část spisového materiálu vzniklého z činnosti státního tajemníka u říšského protektora je oproti tomu uložena ve fondu Úřad říšského protektora v Čechách a na Moravě, který byl ve Státním ústředním archivu v Praze zinventarizován již v r. 1962,³⁷ dále zřejmě i v jeho dosud nezpracované části získané v roce 1999 od MV ČR jako fond č. 114 a také ve fondu Německé státní ministerstvo pro Čechy a Moravu, jehož nový inventář byl vytvořen v Národním archivu v roce 2005.³⁸

Materiály jsou vesměs v německém jazyce, jen výjimečně se vyskytují české písemnosti, např. česky psané dopisy určené K. H. Frankovi. Většina spisů pochází z let 1939 až 1943, tedy z období před jmenováním K. H. Franka německým státním ministrem pro Čechy a Moravu. Fond představuje důležitý pramen pro výzkum dějin protektorátu od jeho vzniku do srpna 1943. Obsahuje ale i část materiálů z pozdějšího období německé okupace pocházející zřejmě ze spisovny německého státního ministerstva. Je v něm uloženo též několik dokumentů z předválečného a poválečného období, z nichž nejcennější přibližují trestní stíhání K. H. Franka v letech 1945 a 1946.³⁹

Národní archiv spravuje rovněž fond Fotoarchiv K. H. Franka. V dalších fondech či sbírkách NA jsou uloženy také písemnosti vztahující se k poválečnému trestnímu stíhání některých osob působících např. v německé okupační správě, jde o Sbírku soudních spisů příslušníků německé okupační správy, konfidentů a zrádců a o fond Československá vládní komise pro stíhání nacistických válečných zločinců.

Materiály fondu ÚŘP-ST je možné rozdělit do několika tematických okruhů, přestože se tak pohromadě nevyskytují. Za zmínku stojí např. problematika protektorátní správy, a to nejen hojně zastoupené personální záležitosti osob působících v protektorátních okupačních i autonomních úřadech, ale též materiály týkající se organizace těchto úřadů, včetně reorganizačních změn Úřadu říšského protektora v Čechách a na Moravě, protektorátních ministerstev či úřadů oberlandrátů nejen v souvislosti s Heydrichovou správní reformou.⁴⁰ Do oblasti personálií protektorátní správy patří také např. trestní stíhání předsedy protektorátní vlády Aloise Eliáše a pražské-

37 K tomu blíže viz úvod k inventáři fondu Úřad říšského protektora, 1939–1945, vypracovaný Věrou Helešicovou, Praha, Státní ústřední archiv v Praze 1962, 293 s.

38 Viz údaj z pozn. č. 14.

39 Trestní spis K. H. Franka se nachází ve fondu Mimořádný lidový soud Praha uloženém ve Státním oblastním archivu v Praze.

40 K organizaci ÚŘP viz např. sign. 109-1/54, 82-83, 91 (poslední obsahuje i schéma z 18. 9. 1940); 109-2/28 (rovněž organizace OLR), 29 a mnohé další. Dokumenty k reorganizaci OLR v rámci Heydrichovy reformy viz např. sign. 109-1/45.

ho primátora Otakara Klapky po příchodu Reinharda Heydricha do protektorátu na podzim 1941.⁴¹ V rámci tohoto tematického okruhu můžeme uvést i dokumenty týkající se osoby státního prezidenta Emila Háchy, např. texty jeho projevů, ale také jeho četné intervence ve prospěch zatčených studentů a dalších osob (např. Františka Bořka-Dohalského).⁴²

Další tematický okruh tvoří materiály ozbrojených složek v protektorátu. Ve fondu se nachází poměrně velké množství dokumentů týkajících se organizačních a personálních záležitostí SS v protektorátu, najdeme zde např. jmenování K. H. Franka vyšším velitelem SS a policie pro Čechy a Moravu,⁴³ četné materiály vypovídající o budování protektorátní organizace SS - např. o zřízení Posádkového velitelství SS (SS-Standortkommandantur) v Praze,⁴⁴ o dislokaci jednotek SS v protektorátu a získání potřebných prostor k jejich ubytování⁴⁵ a v neposlední řadě také k zajištění výcviku, tedy k budování výcvikového prostoru zbraní SS na Benešovsku a Sedlčansku (tzv. SS-Waffenübungsplatz Böhmen).⁴⁶ Vedle materiálů SS najdeme rovněž poměrně velké množství dokumentů dokládajících působení wehrmachtu v protektorátu. Jde zejména o rozmístění služeben a jednotek wehrmachtu na území protektorátu a další organizační záležitosti, o nichž informují mj. pokyny, nařízení a rozkazy zmocněnce wehrmachtu u říšského protektora v Čechách a na Moravě (Wehrmachtbevollmächtigter beim Reichsprotektor in Böhmen und Mähren).⁴⁷ Ani v tomto případě nechybí materiály ke zřizování a využívání vojenských cvičišť u Vyškova, ale také u Milovic a v Brdech.⁴⁸ V této souvislosti nelze zapomenout na početné dokumenty týkající se povolávání Němců z protektorátu, vesměs zaměstnanců protektorátní správy, k vo-

41 Dokumenty vztahující se k pronásledování A. Eliáše a O. Klapky včetně záznamů z jejich výslechů viz např. sign. 109-4/11, 174 a 178, 1007; 109-5/133; 109-14/24, 49 (poslední se týká reorganizace protektorátní vlády po zatčení A. Eliáše).

42 Háchovy projevy viz např. sign. 109-9/12-13, 20 či 109-12/91; jeho intervence viz zejména sign. 109-11/139-140, 142, 145, 147, 149-150.

43 Viz sign. 109-1/87.

44 K organizačním záležitostem SS výběrově viz např. sign. 109-2/39; 109-4/99-100, 366-367; 109-6/2, 68; 109-7/55-59, 77.

45 Viz např. sign. 109-4/333, 346; 109-6/2, 4-8; 109-7/73, 75, 89, 95-96, 99, 102 a mnohé další.

46 Rovněž k problematice vojenského cvičiště zbraní SS v protektorátu je ve fondu uloženo velké množství dokumentů, včetně map, plánů a fotografií. Viz např. sign. 109-5/115; 109-6/7; 109-7/28, 63, 70-72, 84, 100; 109-8/25, 39, 50.

47 Rozmístění služeben a jednotek wehrmachtu viz např. sign. 109-2/2, 25, dále sign. 109-5/109 a 109-7/8 obsahující i přehledné mapy. Pokyny, nařízení a rozkazy zmocněnce wehrmachtu viz sign. 109-2/37; 109-4/332, 363, 374, 1254; 109-7/19 a 24; 109-8/2, 8, 21.

48 Viz např. sign. 109-4/1312; 109-6/82; 109-7/2, 35-36, 39-40, 42 a 84. Pod sign. 109-7/42 jsou uloženy plány a podklady ke zřízení cvičiště u Vyškova spolu s 24 fotografiemi.

jenské službě u wehrmachtu. S tímto tematickým okruhem souvisí i udělování německých vojenských hodností a vyznamenání.⁴⁹ Zajímavé materiály představují rovněž dokumenty k činnosti protektorátního vládního vojska.⁵⁰ Na závěr tohoto okruhu můžeme snad zařadit i archiválie vztahující se k zavedení a organizaci Říšské pracovní služby (Reichsarbeitsdienst – RAD) v protektorátu.⁵¹

Poměrně silně zastoupeným tématem je činnost a pronásledování domácího i zahraničního odboje, včetně úspěšného atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha. Větší množství dokumentů se týká stíhání ilegálních organizací KSČ v protektorátu, jiné např. odbojové organizace Obrana národa nebo zapojení Československé obce sokolské do odboje.⁵² Zajímavá je mj. zpráva Reinharda Heydricha o českém odbojovém hnutí v protektorátu.⁵³ Pokud jde o výše zmíněnou nejvýznamnější akci československého zahraničního odboje – atentát na R. Heydricha, narazíme např. na materiály dokumentující vyšetřování atentátu a pátrání německé pořádkové policie a gestapa po pachatelích, přijatá opatření v protektorátu až po nasazení jednotek zbraní SS na dopadení parašutistů ukrytých v pravoslavném kostele sv. Cyrila a Metoděje v Praze v noci ze 17. na 18. června 1942.⁵⁴ Mezi těmito materiály najdeme ale i dokumenty k organizaci veřejné demonstrace českého obyvatelstva v Praze na Staroměstském náměstí odsuzující atentát, k převozu Heydrichova mrtvého těla z nemocnice Na Bulovce v Praze na Pražský hrad, k zajištění smuteční slavnosti v Praze či k účasti E. Háchy a členů protektorátní vlády na státním pohřbu v Berlíně. Dochována zůstala i pitevní zpráva R. Heydricha nebo podklady k vyplácení odměn za údaje o atentátu. Zajímavým dokumentem jsou rovněž záznamy červnového vysílání londýnského a moskevského rozhlasu.

49 Pod sign. 109-12/8, 9, 12, 13 a 19 jsou mj. dokumenty k vyznamenání K. H. Franka, nejen válečnými kříži, ale též k propůjčení různých vyznamenání SS a NSDAP.

50 Viz sign. 109-7/9-10, 111, 113-116 např. o nasazení vládního vojska na pomoc wehrmachtu, či na obecně prospěšné práce v protektorátu a k výpomoci při sklizních nebo o pořádání koncertů ve prospěch Německého červeného kříže.

51 Dokumenty k zavedení a organizaci RAD v protektorátu viz např. sign. 109-4/122, 137, 158, 351; 109-5/86; 109-6/5 a 8; 109-7/107-109 (v poslední sign. je uložen mj. Verordnungsblatt für den Reichsarbeitsdienst z ledna 1943).

52 K ilegálním organizacím KSČ viz např. sign. 109-4/459, 468, 485, 488, 493-494, 501-502, 506; 109-7/66; 109-11/149 a další. Pronásledování členů Obrany národa viz zejména sign. 109-7/32 a 34. Dokumenty vztahující se k zapojení Československé obce sokolské a k zastavení její činnosti viz např. sign. 109-4/124 a 142.

53 Kopie zprávy viz sign. 109-4/175.

54 Viz sign. 109-4/429 a 432 (včetně map a plánů kostela sv. Cyrila a Metoděje); 109-13/4; 109-14/51, 53 a 58.

Ve fondu se nachází také velké množství spisů týkajících se uctívání památky Reinharda Heydricha.⁵⁵

K neprávem opomíjeným tématům patří bezesporu silniční a železniční doprava v protektorátu, ať civilní či vojenská. Německé okupační politice nemůžeme upřít snahu o zlepšení silniční sítě v protektorátu, přestože vycházela samozřejmě z vlastní potřeby. Zajímavé informace přinášejí dokumenty týkající se výstavby a úpravy protektorátních silnic a též dálnice, nebo zdokonalování silniční dopravy v Praze.⁵⁶ Také na poli železniční dopravy docházelo k určitým změnám. Byla zaváděna nová rychlíková spojení a upravována stará, např. mezi Prahou a Libercem, Libercem a Opavou, Prahou a Vídní, bez častých úprav se neobešly ani všechny vlakové jízdní řády, které vycházely mj. z potřeby vypravování zvláštních vlaků pro vojáky jedoucí z fronty na dovolenou.⁵⁷ Samostatnou kapitolu představuje spotřeba pohonných látek v protektorátu a její postupné omezování či odevzdávání osobních i nákladních automobilů vlastněných fyzickými i právníckými osobami pro potřeby wehrmachtu.⁵⁸

Velký tematický okruh představuje protektorátní hospodářství, z něhož můžeme vybrat celou řadu dílčích otázek. Výrazně jsou ve fondu zastoupeny např. materiály k arizaci jednotlivých větších i menších židovských podniků a hospodářských provozoven v protektorátu. Jde většinou o žádosti jednotlivců o získání vybraného podniku, případně jakéhokoli podniku určitého hospodářského oboru. Zájemci o arizaci museli splňovat určité podmínky, z nichž hlavní roli hrála prorežimní angažovanost. Velmi často se proto arizátoři stávali zasloužilí příslušníci SS, o čemž svědčí i dochovaný formulář dotazníku SS.⁵⁹ Jinou dílčí hospodářskou problematiku nabízí existence a potírání černého obchodu v protektorátu. Nebezpečí černého obchodu zejména s masem a masnými výrobky řešili na svých jednáních a v projevech i představitelé protektorátní okupační správy.⁶⁰ Běžně byly prováděny kon-

55 Viz např. sign. 109-4/73, 437 a 1034 obsahující materiály vztahující se k přejmenování ulic a náměstí v Praze a dalších protektorátních městech na památku R. Heydricha, či sign. 109-4/791 s dokumenty k přejmenování nemocnice Na Bulovce a pověření dr. Waltera Dicka ošetřujícího Heydricha jejím vedením.

56 Viz např. sign. 109-4/1117, 1132, 1150, 1154. Mezi materiály sign. 109-4/1118 se nachází nejen studie generálního ředitele Stavby dálnic v Praze Václava Noska „Der Bau der Autobahnen im Protektorat Böhmen und Mähren“, ale též mapa budovaných a plánovaných dálnic v protektorátu k 1. 1. 1940.

57 Viz např. sign. 109-4/1117, 1121 či 1146.

58 Viz např. sign. 109-4/1122, 1141, 1144-1145, 1154, 1223.

59 Arizační materiály viz sign. 109-4/1222-1377, formulář dotazníku pro příslušníky SS ucházející se o arizaci židovského podniku viz sign. 109-4/593.

troly na protektorátních nádražích i v obchodech.⁶¹ Mezi materiály nechybí ani statistické přehledy trestů udělených za černý obchod či rozsudky nad jednotlivými osobami.⁶²

Obdobně jako ve fondu Německé státní ministerstvo pro Čechy a Moravu se také zde nachází četné dokumenty k organizačním i provozním záležitostem táborů pro ozdravné pobyty německých dětí v protektorátu (KLV - Kinderlandverschickung). Zajímavé informace o tomto dosud vědecky nezpracovaném výchovném prostředku nacistické politiky přinášejí např. materiály týkající se hodnocení prvního běhu protektorátních táborů KLV na počátku roku 1942.⁶³ Cenné jsou rovněž periodické zprávy pověřence pro rozšířené KLV v Čechách a na Moravě (Beauftragter für die Erweiterte Kinderlandverschickung in Böhmen und Mähren) o provozu táborů.⁶⁴ Dokumenty obsahují i statistické přehledy o dětech i personálu v táborech nebo adresář táborů.⁶⁵ I zde nechybí četná hlášení o úmrtích dětí v táborech, o útěcích z nich a dokonce i o trestním stíhání jejich vedoucích za pohlavní zneužívání dětí.

V závěru fondu narazíme na jeden z dalších zajímavých tematických okruhů, který se týká tiskové cenzury v protektorátu a působení filiálky berlínského nakladatelství Volk und Reich v Praze. Jsou zde zastoupeny např. dokumenty protektorátní pobočky Úřední zkušební komise NSDAP k ochraně národně socialistické literatury (Parteiamtliche Prüfungskommission zum Schutze des NS-Schrifttums) obsahující hodnocení českých i německých knih, časopisů a studií vydávaných v protektorátu.⁶⁶ Mezi materiály vztahujícími se k činnosti a provozním záležitostem nakladatelství Volk und Reich najdeme informace o samotném zřízení nakladatelství v Praze a zajištění potřebných prostor, o odkupování jiných nakladatelských podniků v dalších protektorátních městech, o vydávání časopisu „Böhmen und Mähren“ a s tím souvisejícím získáváním finančních prostředků a příspěvků a samo-

60 Např. Konstantin von Neurath ve svém projevu před protektorátními ministry, viz sign. 109-4/1233, 1244, 1251.

61 Výsledky kontrol německé kriminální policie na nádražích viz např. sign. 109-4/1239 nebo 109-5/59; kontroly v obchodech pražské firmy Lippert viz sign. 109-4/1282.

62 Viz např. sign. 109-4/1249-1250, 1260, 1396, 1398.

63 Např. zpráva pověřence pro rozšířené KLV v Čechách a na Moravě o 1. běhu KLV v protektorátu z února 1942 nebo hodnocení 1. běhu K. H. Frankem prostřednictvím poděkování vedoucím pracovníkům, viz sign. 109-4/1167, 1169-1170.

64 Viz sign. 109-4/1172 a 1198.

65 Viz např. sign. 109-4/394, 1172-1173 nebo 1208.

66 Viz sign. 109-12/187-188, 200, 205-206, 210, 231, 238, 240-241, 244-245.

67 K činnosti nakladatelství Volk und Reich viz rozsah sign. 109-12/181-262. Přehledy vydaných a plánovaných publikací viz např. sign. 109-4/1429; 109-12/192, 215 či 258.

zřejmě i o vydávání dalších publikací, které odebíraly protektorátní úřady a byly pravidelně zasílány i K. H. Frankovi.⁶⁷

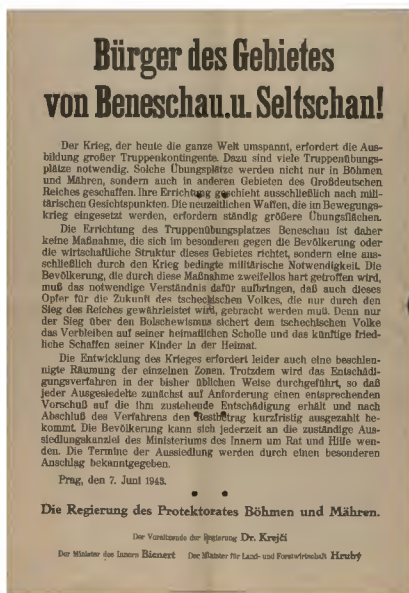
Další hledání témat již ponecháme na badatelích, kteří snad podrobně zregestované materiály fondu ÚŘP-ST bohatě využijí. Pokud se některý z nich bude zabývat samotnou osobou Karla Hermanna Franka, najde zde rovněž dokumenty k jeho osobním a rodinným záležitostem nevyjímaje mnoha pozvánek na různé slavnostní a společenské akce konané v protektorátu i v Říši a v neposlední řadě, jak již bylo uvedeno výše, i k jeho poválečnému trestnímu stíhání.

Portrétní foto státního tajemníka u říšského protektora Karla Hermann Franka, září 1941 (sign. 109-12/143)

Propagační brožura SS „Dicht ruft die SS“, s. d. (sign. 109-7/91)

Oznámení protektorátní vlády o vojenském cvičišti zbraní SS na Benešovsku a Sedlčansku určené místnímu obyvatelstvu, 7. června 1943 (sign. 109-7/28)

Brožura ke sportovní slavnosti hitlerjugendu v Olomouci 16. až 19. 8. 1942 (sign. 109-4/1388)

Přijetí členů nově jmenované protektorátní vlády s jejím předsedou Jaroslavem Krejčím zastupujícím říšským protektorem Reinhardem Heydrichem v lednu 1942 (sign. 109-4/203)

Pracovní nasazení příslušníků RAD při úpravě cest pro vojenské transporty, 1941 (sign. 109-7/107)

Návštěva státního tajemníka K. H. Franka v táboře KLV v Jílovišti u Prahy, červenec 1942 (sign. 109-18/4)

Sestavení a vybavení lazaretního vlaku v protektorátu jako daru protektorátní vlády Adolfu Hitlerovi k jeho narozeninám, 1942 (sign. 109-7/14)

Heslář cizojazyčných názvů institucí a dalších termínů a jejich český překlad

Abwehrbeauftragter: pověřenec pro obranu

Abwehrstelle Prag: úřadovna abwehru v Praze

Amt für Juden- und Freimaurerfrage bei der Reichsleitung der NSDAP:

Úřad pro otázky židů a svobodných zednářů
při Říšském vedení NSDAP v Berlíně

Amt für Volkstumsfragen der deutschen Studenten:

Úřad pro národnostní otázky německých studentů

Ansiedlungsstab für das Altreich/Ostmark:

Osídlovací štáb pro Starou říši/Východní marku

Antijüdische Weltliga: Protižidovská světová liga

Arbeiter-Zentral-Verband: Ústřední dělnický svaz

Arbeitsgemeinschaften für Jugendbetreuung:

Pracovní společenství pro péči o mládež

Arbeitsgemeinschaft für Landesplanung:

Pracovní společenství pro zemské plánování

Aufklärungs-Ausschuss Hamburg-Bremen: Osvětový výbor Hamburk-Brémy

Aufsichtskommissar für das Taubenwesen: dozorčí komisař pro péči o holuby

Auslandsamt der Dozentschaft der Deutschen Universitäten und Hochschulen:

Zahraniční úřad pedagogů německých univerzit a vysokých škol

Auslandsbriefprüfstelle: Zkušebna zahraničních dopisů

Auswanderungsfond für Böhmen und Mähren:

Vystěhovalecký fond pro Čechy a Moravu

Beauftragter des Deutschen Staatsministers für Böhmen und Mähren

für den Stellungbau in Mähren:

pověřenec německého státního ministra pro zákopové práce na Moravě

Beauftragter des Führers für die Inspektion der HJ und

Reichsleiter für die Jugenderziehung der NSDAP:

pověřenec vůdce pro inspekci hitlerjugendu a říšský
vedoucí pro výchovu mládeže NSDAP

*Beauftragter des Führers für die Überwachung der gesamten geistigen
und weltanschaulichen Schulung und Erziehung der NSDAP*:

pověřenec vůdce pro dozor nad celkovým duchovním
a ideologickým školením a výchovou NSDAP

Beauftragter des Reichskommissars für die Festigung deutschen Volkstums:

pověřenec říšského komisaře pro upevňování němectví

Beauftragter des Reichsprotectors für Gemeinschaftsverpflegung:

pověřenec říšského protektora pro společné stravování
*Beauftragter des Reichsprotektors für die Regelung der Bauwirtschaft
 im Gebiet des Protektorats Böhmen und Mähren:*

pověřenec říšského protektora pro stavební
 hospodářství v Protektorátu Čechy a Morava
*Beauftragter für das Berichtswesens: pověřenec pro zpravodajství
 Beauftragter für die Erweiterte Kinderlandverschickung in Böhmen und Mähren:*

pověřenec pro rozšířené KLV v Čechách a na Moravě
*Beauftragter für den Vierjahresplan: pověřenec pro čtyřletý plán
 Beauftragter für Organisationen beim Reichsprotektor in Böhmen und Mähren:*
 pověřenec pro organizace u říšského protektora v Čechách a na Moravě
*Beauftragter ziviler Reichsstellen: pověřenec civilních říšských úřadů
 Befehlshaber der Waffen-SS Böhmen und Mähren:*

velitel zbraní SS v Čechách a na Moravě
Befehlshaber im Wehrkreis Böhmen und Mähren:
 velitel branného obvodu Čechy a Morava
Befehlstelle Böhmen und Mähren der Reichsjugendführung:
 Velitelství Říšského vedení mládeže pro Čechy a Moravu
Befehlstelle Prag der Obersten SA-Führung:

Pražské velitelství nejvyššího vedení SA
Betreuungsstelle für Volksdeutsche aus dem Südosten in Böhmen und Mähren:
 Pečovatelský úřad pro Němce z jihovýchodních
 oblastí v Čechách a na Moravě

Bevollmächtigter für die Bauwirtschaft beim Reichsprotektor in Böhmen und Mähren:
 zmocněnec říšského protektora v Čechách
 a na Moravě pro stavební hospodářství

Bevollmächtigter für den Nahverkehr beim Reichsprotektor in Böhmen und Mähren:
 zmocněnec říšského protektora v Čechách a na Moravě pro místní dopravu

Bezirksgruppe Sudetenland der Wirtschaftsgruppe Bauindustrie:
 Okresní skupina Sudety Hospodářské skupiny stavebního průmyslu

Börsenverein der Deutschen Buchhändler:
 Burzovní spolek německých knihkupců

Bund Deutscher Mädel: Svaz německých dívek

Bund Deutscher Osten: Svaz Němců z východu

Chef der Zivilverwaltung beim Heeresgruppenkommando 3:
 šéf civilní správy u Velitelství skupiny armád 3

Deutsch-flämisch Arbeitsgemeinschaft (Deflag):

Německo-vlámské pracovní společenství

Deutsch-politisches Arbeitsamt: Německý politický pracovní úřad

Deutsche Akademie für Städtebau, Reichs- und Landesplanung:

Německá akademie pro městskou výstavbu, říšské a zemské plánování

Deutsche Ansiedlungsgesellschaft: Německá osídlovací společnost

Deutsche Arbeitsfront (DAF): Německá pracovní fronta

Deutsche Dienstpost Böhmen-Mähren: Německá služební pošta Čechy-Morava

Deutscher Gemeindetag in den sudetendeutschen Gebieten:

Sdružení německých obcí na sudetoněmeckém území

Deutsche Gesellschaft der Wirtschaft in Böhmen und Mähren:

Německá hospodářská společnost v Čechách a na Moravě

Deutsche Gesellschaft für Gaststättenkultur:

Německá společnost pro kulturu v pohostinství

Deutsche Gesellschaft für Wissenschaft und Volkstumsforschung in Mähren :

Německá společnost pro vědu a národnostní výzkum na Moravě

Deutsche Lebens-Rettungs-Gemeinschaft:

Společnost německých záchranářů

Deutsche Reichsbahn: Německé říšské dráhy

Deutsche Reichshilfe: říšská pomocná akce pro Němce

Deutsche Reichspost: Německá říšská pošta

Deutsche Sibelius-Gesellschaft:

Německá Sibeliova společnost

Deutsche Vereinigung: Německá jednota

Deutsche Versuchsanstalt für Luftfahrt:

Německý výzkumný ústav pro vzdušnou dopravu

Deutsche Volksbildungsstätte: Německý ústav pro lidovou osvětu

Deutscher Automobil-Club: Německý automobilový klub

Deutscher Forstverein: Německý lesnický spolek

Deutscher Prager-Frauen-Erwerb- Verein:

Německý spolek pražských výdělečně činných žen

Deutscher Reiterbund in Böhmen und Mähren:

Německý jezdecký spolek v Čechách a na Moravě

Deutscher Schützenverband: Německý střelecký svaz

Deutscher Turnverein: Německý tělocvičný spolek

Deutsches Ausland-Institut: Německý zahraniční ústav

Deutsches Nachrichtenbüro: Německá tisková kancelář

Einsatzreferat für die Volkstumsarbeit im Protektorat Böhmen und Mähren :

referát pro národnostní práci v Protektorátu Čechy a Morava

Einwandererzentrale Nord-Ost: Přistěhovalecká ústředna sever-východ

Erste Gemeinnützige Baugesellschaft für Kleinwohnungen:

První obecně prospěšná společnost pro výstavbu malých bytů

Flakgruppe Böhmen: skupina protiletadlových děl Čechy

Forschungsamt: Pátrací úřad

Gauamt für Kommunalpolitik: Župní úřad pro komunální politiku

Gauamt für Rassenpolitik: Župní úřad pro rasovou politiku

Gaugrenzlandamt der NSDAP: Župní pohraniční úřad NSDAP

Gauheimstätteamt der DAF: Župní úřad DAF pro domovy

Gaupropagandaamt der Gauleitung Sudetenland der NSDAP:

Úřad propagandy Župního vedení NSDAP v Sudetské župě

Gaurechtamt der NSDAP: Župní právní úřad NSDAP

Gaustudentenführung Sudetenland:

Župní vedení vysokoškolského studentstva Sudety

Gauwirtschaftsberater der NSDAP: župní hospodářský poradce NSDAP

Geheimer politischer Nachrichtendienst im Ausland:

Tajná politická zpravodajská služba v zahraničí

Gemeinnützige Siedlungsgenossenschaft:

Obecně prospěšná osídlovací společnost

Gemeinnützige Siedlungs- und Wohnungsgesellschaft:

Obecně prospěšná osídlovací a bytová společnost

Generalbevollmächtigter für den Arbeitseinsatz

generální zmocněnec pro pracovní nasazení

Generalbevollmächtigter für die Regelung der Bauwirtschaft

im Protektorat Böhmen und Mähren:

generální zmocněnec pro řízení stavebního

hospodářství v Protektorátu Čechy a Morava

Generalbevollmächtigter für Rüstungsaufgabe im Vierjahresplan:

generální zmocněnec pro zbrojní úkoly ve čtyřletém plánu

Generalinspekteur der Verwaltung: generální inspektor správy

Gesellschaft der Bibliophilen: Společnost bibliofilů

Gesellschaft für europäische Wirtschaftsplanung und Grossraumwirtschaft:

Společnost pro evropské hospodářské plánování

a velkoprostorové hospodářství

Gesellschaft der Freunde der Deutschen Akademie:

Společnost přátel Německé akademie

Gesellschaft für Wehrmedizin: Společnost pro vojenské lékařství

Geschäftsstelle der Volksdeutschen Forschungsgemeinschaften:

Obchodní zastupitelství německých výzkumných společností

Gouverneur des Distrikts Krakau: guvernér obvodu Krakov

Görres-Gesellschaft zur Pflege der Wissenschaft im katholischen Deutschland:

Görresova společnost pro péči o vědu v katolickém Německu

Hauptamt für Volkstumsfragen:

Hlavní úřad pro národnostní otázky (při říšském vedení NSDAP)

Hauptamt SS-Gericht: Hlavní soudní úřad SS

Hauptschulungsamt der NSDAP: Hlavní školící úřad NSDAP

Heeresgruppe Mitte: skupina armád Střed

Heeresgruppe West: skupina armád Západ

Heereswaffenamt: Vojenský a zbrojní úřad

Heimatflakbatterien: domácí protiletadlové baterie

Hilfsverein Deutscher Reichsangehöriger:

Pomocný spolek německých říšských příslušníků

Höherer SS- und Polizeiführer für Böhmen und Mähren:

vyšší velitel SS a policie pro Čechy a Moravu

(dříve u říšského protektora v Čechách a na Moravě)

Chef der Bandenkampf-Verbände: velitel jednotek pro boj proti partyzánům

Chef des Fernmeldewesens: šéf sdělovací techniky

(u říšského vůdce SS a policie)

Institut für Grenz- und Auslandstudium: Ústav pro zahraniční studia

Institut für Erb- und Rassenhygiene: Ústav pro dědičnou a rasovou hygienu

Kohlenwirtschaftsstelle für Böhmen und Mähren:

Úřadovna pro hospodaření s uhlím pro Čechy a Moravu

Komitee zur Befreiung der Völker Russlands: Výbor pro osvobození národů Ruska

Kreisrechtsamt der NSDAP: Okresní právní úřad NSDAP

Kriegshilfsdienst: válečná pomocná služba

Kriegswinterhilfswerk: akce válečné zimní pomoci

Kriegswirtschaftsstab im Protektorat Böhmen und Mähren:

Válečný hospodářský štáb v Protektorátu Čechy a Morava

Kulturverband der Deutschen / Deutscher Kulturverband: Kulturní svaz Němců

Kunstverein Sudetenland: Umělecký spolek Sudety

Kurator der deutschen wissenschaftlichen Hochschulen:

kurátor německých vědeckých vysokých škol

Kuratorium für Jugenderziehung in Böhmen und Mähren:

Kuratorium pro výchovu mládeže v Čechách a na Moravě

Land- und Stadtwacht / Alarmverbände: zemské a městské policejní hlídky

Landesbauernschaft Sudetenland: Zemské rolnictvo Sudety

Lehrmittelanstalt für Fach- und Gewerbeschulen:

Ústav pro učební pomůcky odborných a průmyslových škol

Luftwaffebauamt: Stavební úřad luftwaffe

Merseburger Vereinigung 1938: Merseburská jednota 1938

Mitteleuropäischer Wirtschaftstag: Středoevropský hospodářský sněm

Moorforschungsinstitut für das deutsche Bäderwesen:

Ústav pro výzkum rašeliny pro německé lázeňství

Nationale Arbeitsgemeinschaft der Neuen Generation:

Národní pracovní společenství nové generace

Nationalpolitische Erziehungsanstalten: Národně politické výchovné ústavy

Nationalsozialistische Frauenschaft: Národně socialistické ženské hnutí

Nationalsozialistische Kriegsofferversorgung:

Národně socialistická péče o válečné poškozence

Nationalsozialistische Turngemeinde: Národně socialistická tělocvičná obec

Nationalsozialistische Volkswohlfahrt (NSV):

Národně socialistická péče o blaho lidu

Nationalsozialistischer Bund Deutscher Technik:

Národně socialistický svaz německé techniky

Nationalsozialistischer Deutscher Studentenbund:

Národně socialistický svaz německých studentů

Nationalsozialistischer Dozentenbund Gauleitung Sudetenland:

Národně socialistický svaz vysokoškolských pedagogů, župní vedení Sudety

Nationalsozialistischer Fliegerkorps (NSFK): Národně socialistický letecký sbor

Nationalsozialistischer Kraftfahrkorps (NSKK):

Národně socialistický motorizovaný sbor

Nationalsozialistischer Lehrerbund: Národně socialistický svaz učitelů

Nationalsozialistischer Rechtswaherbund: Národně socialistický svaz právníků

Nationalsozialistischer Reichsbund für Leibesübung:

Národně socialistický říšský svaz pro tělesnou výchovu

Nationalsozialistischer Reichskriegerbund:

Národně socialistický říšský svaz válečníků

Nationalsozialistischer Reiterkorps: Národně socialistický jezdecký sbor

Nordische Gesellschaft: Nordická společnost

Oberkommando des Heeres (OKH): Vrchní velitelství pozemního vojska

Oberkommando der Wehrmacht (OKW): Vrchní velitelství wehrmachtu

Organisation L: Organizace L

Organisation Todt (OT): Organizace Todt

Osteuropa-Institut: Ústav pro východní Evropu

Ostmark: Východní marka

Parteiamtliche Prüfungskommission zum Schutze des NS-Schrifttums:

Úřední zkušební komise NSDAP k ochraně

národně socialistické literatury

Parteiverbindungsstelle in Böhmen und Mähren:

Spojovací ústředna NSDAP v Čechách a na Moravě

Planungsamt beim Reichsprotektor in Böhmen und Mähren:

Plánovací úřad u říšského protektora v Čechách a na Moravě

Prager Volkswohnungsverein: Pražský lidový bytový spolek

Publikationsstelle: Publikační úřadovna

Rasse- und Siedlungshauptamt-SS:

Hlavní úřad SS pro rasové a osídlovací záležitosti

Raumzuweisungsausschuss: výbor pro přidělování prostor

Reichsamt für Landesaufnahme: Říšský úřad pro zemské vyměřování

Reichsarbeitsdienst (RAD): Říšská pracovní služba

Reichsarbeitsdienst der weiblichen Jugend: Říšská pracovní služba mladých žen

Reichsauftragsverwaltung: správa z příkazu Říše

Reichsbetriebskrankenkasse (Betriebskrankenkasse des Reichs):

Říšská podniková nemocenská pokladna

Reichsbund Deutsche Jägerschaft: Říšský svaz německých myslivců

Reichsband des deutschen gemeinnützigen Wohnungswesens:

Říšský svaz německé obecně prospěšné výstavby bytů

Reichsdozentenführer: říšský vedoucí vysokoškolských pedagogů

Reichsfrauenführung: Říšské vedení žen

Reichsgau Wartheland: Říšská župa Warta

Reichsgruppe Industrie: Říšská skupina průmyslu

Reichsjugendführung: Říšské vedení mládeže

Reichskommissar für Altmaterialbewertung:

říšský komisař pro zhodnocení sběrných surovin

Reichskommissar für die Festigung deutschen Volkstums:

říšský komisař pro upevňování němectví

Reichskommissar für das Olsagebiet: říšský komisař pro oblast Poolši

Reichskommissar für den sozialen Wohnungsbau:

říšský komisař pro výstavbu sociálních bytů

Reichskrankenkasse (Krankenkasse des Reichs): Říšská nemocenská pokladna

Reichsluftschutzbund: Říšský svaz protiletdecké obrany

Reichspressekammer: Říšská tisková komora

Reichspressestelle der NSDAP:

Říšský tiskový odbor NSDAP (dobový český ekvivalent)

Reichspropagandaleitung der NSDAP: Říšské vedení propagandy NSDAP

Reichsrechtsamt der NSDAP: Říšský právní úřad NSDAP

Reichsschrifttumskammer: Říšská literární komora

Reichssicherheitshauptamt (RSHA): Hlavní úřad říšské bezpečnosti

Reichsstatthalterei im Warthegau: Říšské místodržitelství župy Warta

Reichsstelle für Raumordnung: Říšský úřad prostorového plánování

Reichsstelle für das Schul- und Unterrichtsschriftum:

Říšský úřad pro školní a vyučovací literaturu

Reichsstudentenführung: Říšské vedení vysokoškolského studentstva

Reichsverband der deutschen Zeitschriftenverleger:

Říšský svaz německých vydavatelů časopisů

Reichsverband für Deutsche Jugendherbergen:

Říšský svaz pro německé mládežnické ubytovny

Reichsverteidigungskommissar: říšský komisař pro obranu

Reichsverteidigungsreferent: říšský referent pro obranu

Reinhard-Heydrich-Stiftung: Nadace Reinharda Heydricha

Russische Vertrauensstelle im Deutschen Reiche:

Ruská právně sociální stanice v Německé říši (český dobový překlad)

Rückwanderer-Amt der Auslandsorganisation der NSDAP:

Přistěhovalecký úřad Zahraniční organizace NSDAP

Rüstungsinspektion Prag: Zbrojní inspekce v Praze

Rüstungskommission für das Protektorat Böhmen und Mähren

des Reichsministers für Rüstung und Kriegsproduktion und

Generalbevollmächtigten für Rüstungsaufgaben im Vierjahresplan:

Zbrojní komise pro Protektorát Čechy a Morava říšského

ministra pro zbrojení a válečnou výrobu a generálního

zmocněnce pro zbrojní úkoly ve čtyřletém plánu

Rüstungsobmann für Böhmen und Mähren:

zbrojní předseda pro Čechy a Moravu

Sendergruppe Böhmen-Mähren:

Skupina rozhlasového vysílání pro Čechy a Moravu

Schrebergartenverein: Spolek rodinných zahrádek

Sicherheitshilfsdienst: bezpečnostní pomocná služba

Sippenamt für Böhmen und Mähren: Rodopisný úřad pro Čechy a Moravu

Sonderbeauftragter des Reichsprotektors für die

slawischen wissenschaftlichen Einrichtungen:

zvláštní pověřenec říšského protektora pro vědecké slovanské instituce

Sportgemeinschaft-SS: Sportovní společenství SS

SS-Artillerieschule: dělostřelecká škola SS

SS-Bewährungs-Abteilung: přezkušovací oddíl SS

SS-Ergänzungsamt: Doplnňovací úřad SS

SS-Führer im Rasse- und Siedlungswesen:

velitel SS pro rasové a osídlovací záležitosti

SS-Führungshauptamt: Hlavní velitelský úřad SS

SS-Hauptamt: Hlavní úřad SS

SS-Junkerschule: důstojnická škola SS

SS-Oberabschnitt Böhmen und Mähren: vrchní úsek SS Čechy a Morava

SS-Panzer-Grenadier-Schule: škola tankových granátníků SS

SS-Personalhauptamt: Hlavní personální úřad SS

SS-Pionierschule: ženijní škola SS

SS-Sanitätsamt: Zdravotní úřad SS

SS-Standortkommandantur: Posádkové velitelství SS

SS-Transport-Dienststellen: služebny SS pro transport

SS- und Polizeigericht VIII Prag: Soud SS a policie v Praze

SS-Wachbataillon: strážný prapor SS

SS-Wirtschafts- und Verwaltungshauptamt: Hlavní hospodářský a správní úřad SS

Stiftung zur Förderung von Siedlern in den Ländern Böhmen und Mähren:

Nadace k podpoře osadníků v Čechách a na Moravě

Stillhaltekommissar für Organisationen: likvidační komisař pro organizace

Sudetendeutsche Anstalt für Landes- und Volksforschung:

Sudetoněmecký ústav pro zemský a národní výzkum

Südeuropa-Gesellschaft: Společnost pro jihovýchodní Evropu

Technische Nothilfe: Technická nouzová pomoc

Technische SS- und Polizei-Akademie: Technická akademie SS a policie

Ukrainische Vertrauensstelle im Deutschen Reiche:

Ukrajinská právně sociální stanice v Německé

říši (český dobový překlad)

Verband Berliner Wohnungsunternehmen: Svaz berlínských bytových podniků

Verband der Deutschen Land- und Forstwirtschaft für Böhmen und Mähren:

Svaz německého zemědělství a lesnictví pro Čechy a Moravu

Verband der Frontkämpfer: Svaz frontových válečníků

Verband der Land- und Forstwirtschaft für Böhmen und Mähren:

Svaz zemědělství a lesnictví pro Čechy a Moravu

Verband der sudetenländischen landwirtschaftlichen Genossenschaften-Raiffeisen e.V.:

Svaz sudetoněmeckých zemědělských raiffeisen-družstev

Verband deutscher Wohnungsunternehmen im Protektorat Böhmen und Mähren:

Svaz německých bytových podniků v Protektorátu Čechy a Morava

Verbindungsführer: styčný důstojník / pracovník

Verbindungsstelle des Reichsprotektors zu den Gewerkschaften

in Böhmen und Mähren / des Deutschen Staatsministeriums für

Böhmen und Mähren zu den tschechischen Gewerkschaften:

Spojovací úřadovna říšského protektora pro styk s odbory
v Čechách a na Moravě / Německého státního ministerstva
pro Čechy a Moravu pro styk s českými odbory

Verein zur Volkspflege in Böhmen und Mähren:

Spolek pro péči o německý národ v Čechách a na Moravě

Vermögensamt beim Reichsprotektor in Böhmen und Mähren

(*beim Deutschen Staatsminister für Böhmen und Mähren*):

Majetkový úřad u říšského protektora v Čechách a na Moravě

(u německého státního ministra pro Čechy a Moravu)

Verpflegungsamt für die Waffen-SS: Zásobovací úřad pro zbraně SS

Vertreter des Auswärtigen Amts beim Reichsprotektor:

zástupce říšského ministerstva zahraničních

věcí u říšského protektora

Verwaltungsamt des Reichspressekammer: Správní úřad Říšské tiskové komory

Verwaltungs-Akademie Prag: Správní akademie v Praze

Volksaufklärungsdienst: Služba lidové osvěty

Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge:

Národní svaz pro péči o německé válečné hroby

Volksbund für das Deutschtum im Ausland: Národní svaz pro Němce v zahraničí

Volksdeutsche Archivverwaltung: Německá archivní správa

Volksdeutsche Wirtschaftshilfe: německá hospodářská pomoc

Volkstumsfond: fond na podporu němectví

Wahlvermittlungsstelle: telefonní ústředna

Wehrdienstliche Schriftenstelle: vojenská spisovna

Wehrtüchtigungslager: tábor branné výchovy

Wehrkreiskommission: komise branného obvodu

Wehrmachtbefehlshaber Südost: velitel wehrmachtu pro jihovýchod

Wehrmachtbevollmächtigter beim Reichsprotektor in Böhmen und

Mähren (beim Deutschen Staatsminister für Böhmen und Mähren):

zmocněnec wehrmachtu u říšského protektora v Čechách

a na Moravě (u německého státního ministra pro Čechy a Moravu)

Wehrmachtkommandantur Prag: Velitelství wehrmachtu v Praze

Wehrwirtschaftsführer: vedoucí branného hospodářství

Wehrwirtschafts-Inspektion: Inspekce branného hospodářství

Weissrussische Vertrauensstelle:

Běloruská právně sociální stanice (český dobový překlad)

Zentralamt für die Regelung der Judenfrage in Böhmen und Mähren:

Ústřední úřad pro uspořádání židovské otázky v Čechách a na Moravě

Zentrale für Ostforschung: Ústředna pro východní výzkum

Zentralhandels-gesellschaft Ost für landwirtschaftlichen Absatz und Bedarf:

Ústřední obchodní společnost Východ pro

zemědělský odbyt a spotřebu

*DIE ERSCHLIESSUNG DES BESTANDES STAATSSSEKRETÄR BEIM REICHSPROTEKTORS
IN BÖHMEN UND MÄHREN*

Nach dem Erlass Adolf Hitlers vom 16. März 1939 wurde der höchste Vertreter der Protektoratsokkupationsverwaltung der Reichsprotektor in Böhmen und Mähren. Für diese Funktion wurde Konstantin von Neurath ernannt. Der zweitmächtigste Mann des Protektorats war der Sudetendeutsche Karl Hermann Frank, der die Funktion des Staatssekretärs beim Reichsprotektors inne hatte, gleichzeitig war er höherer SS- und Polizeiführer für Böhmen und Mähren. Die grundlegende Organisationsstruktur Büros des Reichsprotektors in Böhmen und Mähren wurde erst mit der Verordnung zum des Reichsprotektors in 18 September 1940 veröffentlicht. Im Herbst 1941 wurde K. von Neurath auf Hitlers Befehl durch Reinhard Heydrich als stellvertretender Reichsprotektor ersetzt. Mit seinem Aufkommen ins Protektorat hängt nicht nur die Einführung des sogenannten Standrechts, sondern auch die Reform der Protektoratsverwaltung im Frühjahr 1942. Nach dem erfolgreichen Attentat auf Reinhard Heydrich im Mai 1942 wurde Kurt Daluge zum neuen vertretenden Reichsprotektor ernannt. Im August 1943 errichtete Hitler auch die Funktion des deutschen Staatsministers für Böhmen und Mähren, durch die weiterhin offiziell Staatssekretär K. H. Frank betraut wurde. Die höchste Besatzungsbehörde wurde das Deutsche Staatsministerium für Böhmen und Mähren.

Die Schriften der Kanzlei des Staatssekretärs beim Reichsprotektor, die der Urheber des größten Teils des heutigen Bestands Staatssekretär beim Reichsprotektors in Böhmen und Mähren wird, gefunden in der Nähe von Štěchovice, wurden nach dem Ende des zweiten Weltkrieg zur Verwaltung der Staatssicherheit erworben, sowie weiters die Schriften des Deutschen Staatsministeriums. Diese Schriften wurden im s. g. Studieninstitut des Innenministeriums (Studijní ústav Ministerstva vnitra) aufbewahrt. Ende des Jahres 1952 wurde aus diesen Schriften ein Bestand mit der Nummer 109 und dem Namen Staatssekretärs beim Reichsprotektor erstellt. Schriften, in einzelne Bestandteile sortiert und mit Signaturen bezeichnet, stellen eine vielfältige Mischung von Dokumenten ohne Kontext dar. Die Personennamen, die die Dokumenten umfassen, wurden für eine riesige Kartei (gemeinsam für alle Bestände des Instituts) aufgezeichnet.

Nachträglich wurden zum Bestand weitere provenienzfremde Archivalien hinzugefügt. Es handelt sich vor allem um die Schriften des slowakischen Generalkonsulats in Prag und die slowakische Akten 1938–1944, weiters die Dokumente betreffend die Verfolgung von K. H. Frank nach dem zweiten Weltkrieg sowie die Dokumente zur Organisation des Prager Magistrats in den Jahren 1939–1945. Im Herbst 1988 wurde der Bestand vom Ministerium des Innern an das Staatliche Zentralarchiv übergeben. Hier wurde er zum Bestand Büro des Reichsprotektors (Úřad říšského protektora) beigefügt, später als selbstständiger Bestandteil geführt. Aufgrund der anhaltenden Nutzung der Personenkartei des ehemaligen Instituts für das Studium und Forschungszwecke wurde im Jahr 2006 beschlossen, den Bestand im Rahmen seiner derzeitigen Struktur zu inventarisieren, ebenso im Falle des Bestandes Deutsches Staatsministerium für Böhmen und Mähren (im Jahre 2005 abgeschlossen). Der Bestand

Staatssekretär beim Reichsprotektors von Böhmen und Mähren bildet eine wichtige Quelle für die Erforschung der Geschichte des Protektorats, besonders die Zeit seit seiner Gründung im August 1943. Er beinhaltet auch einen Teil aus der späteren Zeit der deutschen Besatzung, wahrscheinlich aus der Kanzlei des Deutschen Staatsministeriums. Die Archivalien kann man in mehrere thematische Bereiche unterteilen. Es sind erwähnenswert z. B. die Dokumente über die Protektoratsverwaltung, die Organisation der Streitkräfte im Protektorat, einschließlich der Errichtung von Truppenübungsplätzen der SS und der Wehrmacht, Aktivitäten und Verfolgung des inländischen und ausländischen Widerstands, Protektoratswirtschaft, Straßen- und Eisenbahnverkehr, Kinderlandverschickung, Pressezensur und Wirkung der Filiale des Berliner Verlags Volk und Reich in Prag und viele andere. Im Anhang findet man ein Verzeichnis der ursprünglichen Institutionsnamen mit ihren Übersetzungen ins Tschechische sowie die Reproduktionen von manchen Dokumenten.

THE RECORDS OF THE SECRETARY OF STATE OF THE PROTECTORATE OF BOHEMIA AND MORAVIA

This article was written in connection with the clasification of the records of the Secretary of State of the Protectorate of Bohemia and Moravia. This was virtually the second most influential authority in the Protectorate of Bohemia and Moravia throughout the period of Karl Hermann Frank. The author traces the development of the competencies of this office over the period of its existence.